

PRÆSENTATION

HARALD ILSØE eftersporer, hvad der blev af de dubletter, som fra 1671 og til omkring 1900 er blevet udskilt fra Det Kongelige Bibliotek. Ved udskillelse blev oprindeligt sammenhørende bøger spredt for alle vinde, til gavn for andre biblioteker og til gæne for provenienshistorien. Dubletterne fremkom ved modtagelsen af de privatbiblioteker, der frem til begyndelsen af 1800-tallet udgjorde den største del af bibliotekets tilvækst. De mest omfattende afgivelser fandt sted i 1730 til genopbyggelsen af universitetsbiblioteket i København, der var brændt 1728, og i 1811 til oprettelse af universitetsbiblioteket i Oslo. I 1897 blev ca. 100.000 dubletter, fremkommet ved pligtaflevering, grundlaget for det nyoprettede statsbibliotek i Århus. I tilknytning til artiklen bringes en oversigt over, hvad der er bevaret af trykte og utrykte dubletfortegnelser.

DIETER LOHMEIER skriver Gottorper-bibliotekets historie fra dets oprettelse i 1606, og indtil det tilfaldt Det Kongelige Bibliotek som krigsbytte i 1713 efter Den Store Nordiske Krig. Biblioteket begyndte som bogsamling i „det grønne skab“ i hertugens gemak på Gottorp Slot og flyttedes 1606 til tre hvælvede rum, samtidig med, at den første bibliotekar blev udnævnt. Blandt de efterfølgende var Adam Olearius, der tillige var antikvar med ansvar for alle slottets samlinger med undtagelse af rustkammeret. Bibliotekets regnskabsdokumenter og kataloger gennemgås, og særlige samlinger beskrives, herunder de fra klostrene Bordesholm og Cismar hidrørende, der var blevet overtaget efter reformationen. Bibliotekets bestand ved overførslen til København i 1735 og 1749 skitseres, og der opstilles kriterier for identifikation af de gottorpske håndskrifter og trykte bøger i Det Kongelige Biblioteks samlinger.

CLAUS MUNK PLUM fremlægger en ikke tidligere udgivet korrespondance mellem stud.theol., senere biskop, Frederik Plum og digteren Jens Baggesen, fra deres fælles studentertid på Regensen i 1780'erne og fra senere perioder af brevskrivernes liv som henholdsvis etableret embedsmand og til tider omstridt digter.

KIRSTEN-ELIZABETH HØGSBRO portrætterer oldgranskeren Martin Fridrich Arendt (1773-1823), en videnskabeligt begavet særling, der var velanskrevet af sin samtids lærde, men efterlod sig meget lidt skrift-

ligt. Han foretrak at docere sin usædvanligt omfattende viden om skandinaviske fortidsminder og runeindskrifter i timelange enetaler hos personer, hvis gæstfrihed han ikke sjældent belastede hårdt. Adam Ohlenschläger har i „Guldhornene“ taget Arendt på kornet som en af dem, der „higer og søger i gamle bøger ... på runestene blandt muld-nede bene.“

MARIE-LOISE BERNER undersøger det tidligste bevarede fotografi i Danmark, et daguerreotypi optaget i juni 1840 af forfatteren Peter Faber. Billedet viser en udsigt over den daværende Ulfeldts Plads, nu Gråbrødretorv, med skamstøtten over Corfitz Ulfeldt. En nærmere analyse under inddragelse af den samtidige politiske debat og skamstøttens rolle heri viser, at billedet er iscenesat og har et dybereliggende motiv i form af protest mod enevældens undertrykkelse af reformer og fremskridt. Billedet ses herved ikke som et rent dokumentarisk prospekt, men indskriver sig med sit skjulte moralsk-symboliske indhold i en vesteuropæisk billedkunstnerisk tradition.

BIRGITTE HOLTEN og MICHAEL STERLL udgiver naturforskeren P.W. Lunds rapport til Det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab om sine palæontologiske udgravninger i kalkhulerne ved Lagoa Santa i Brasilien. Rapporten blev trykt 1844 i forkortet form, og er i sin originale version først i 1997 genfundet blandt Oldskrift-Selskabets sekretær C.C. Rafns papirer i Det Kongelige Bibliotek. Rapporten er væsentlig for forståelsen af Lunds teorier om Brasiliens geologi og palæontologi, herunder hans opfattelse af udviklingens forløb og menneskets afstamning. Den originale version bringes her som forløber for en omfattende P.W. Lund-biografi.

THOMAS MICHELSEN belyser Carl Niensens forhold til den oldgræske musik gennem fremdragelse af et foredragsmanuskript og to notesbøger, nu i Carl Nielsen Arkivet i Det Kongelige Bibliotek. Foredrag og optegnelser viser, at Carl Nielsen har gjort sig grundige overvejelser angående den oldgræske musiks karakter i forhold til nyere musik. Under inddragelse af korrespondance, essays og anmeldelser vises det, hvor radikalt Carl Nielsen stillede sig i opposition til sin samtids musikæstetiske synspunkter med sin formulering af idealet om en enstemmig musik og kravet om en tilbagevenden til noget oprindeligt, rent og klart. En musikalsk kilde fremdrages i form af en oldgræsk melodi, Seikilos-sangen, der findes noteret blandt skitserne til Carl Niensens *Helios-ouverture*.

JOHN T. LAURIDSEN gennemgår DNSAP's bladstruktur og partiets trykte skrifter, der udkom i størst antal 1940-1943 takket være økono-

misk støtte fra den tyske besættelsesmagt. Hovedparten af skrifterne indeholder reglementer for nazistiske underorganisationer, medens hverken oversat propaganda eller nazilederes taler blev bragt i nævneværdigt omfang, ligesom ej heller fiktionslitteraturen fylder meget. Udstyret er traditionelt, uden den brug af moderne opmærksomhedsskabende elementer, som fx fotomontage, der blev taget i anvendelse af nazistpartiet i Tyskland. Artiklen afsluttes med en bibliografi over DNSAP's egen partihistorieskrivning, periodica fra partiet og tilknyttede foreninger, selvstændige skrifter og partifører Frits Clausens artikler i partipressen.

MANFRED JAKUBOWSKI-TIESSEN beskriver oprettelsen af Det Tyske Videnskabelige Institut i København i maj 1941 og dets funktion krigen igennem som organ til fremme af videnskabeligt samarbejde og kulturel udveksling mellem Danmark og Tyskland. Instituttets aktiviteter gennemgås, og det konkluderes, at det ikke fungerede efter sin hensigt: nazistisk kulturpropaganda havde ingen som helst effekt i Danmark under besættelsen. - I en efterskrift gør John T. Lauridsen rede for instituttets skæbne efter maj 1945. Bogsamlingen blev overtaget af Det Kongelige Bibliotek, hvor den blev sorteret, og en del blev videregivet til andre videnskabelige institutioner i Danmark. Biblioteket beholdt hele propagandalitteraturen, der nu indgår i den såkaldte „Nazi-samling“ på ca. 8000 bind.

STIG T. RASMUSSEN søger at identificere de orientalske håndskrifter fra bogsamleren Otto Thotts bibliotek, som overgik til Det Kongelige Bibliotek i 1786. Identifikationen sker ved sammenholdning af en liste over håndskrifterne, nu i bibliotekets arkiv under nr. E 63, med katalogen fra 1846-1857 over Det Kongelige Biblioteks orientalske håndskrifter. Af de 76 arabiske, hebraiske, persiske, tyrkiske og andre orientalske håndskrifter kunne 36 identificeres med sikkerhed og 18 med sandsynlighed, medens 22 ikke kunne identificeres på dette grundlag, men må afvente yderligere undersøgelser af samlingernes provenienser.

Red.